

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

WYŻSZA SZKOŁA
FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W WARSZAWIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

NIEWYPŁACALNOŚĆ I UPADŁOŚĆ W STOSUNKU DO OSOBY FIZYCZNEJ I PRAWNEJ W KONTEKŚCIE PRZEPISÓW ART. 300-302 K.K.

Warszawa, 03.03.2018

Marcin Mirosław Kubiczek [doradca restrukturyzacyjny, biegły sądowy/skarbowy, ekonomista]

**Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania
w Warszawie**

Obszary specjalizacji wykładowcy

prawna i ekonomiczno-finansowa restrukturyzacja przedsiębiorstw

wycena przedsiębiorstw i przedsięwzięć gospodarczych

szkoda wierzycieli/wycena szkody gospodarczej

ocena racjonalności decyzji zarządczych w postępowaniu karnym

badanie niewypłacalności

Poszukiwanie generatorów i destruktorów wartości projektów gospodarczych

dopuszczalne ramy ryzyka gospodarczego na potrzeby postępowania karnego

Omawiane przepisy prawa karnego

Art. 300 [Niezaspokojenie roszczeń wierzyciela]

§ 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku zajęte lub zagrożone zajęciem, bądź usuwa znaki zajęcia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Jeżeli czyn określony w § 1 wyrządził szkodę wielu wierzycielom, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 4. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 301 [Pozorne bankructwo]

§ 1. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli udaremnia lub ogranicza zaspokojenie ich należności przez to, że tworzy w oparciu o przepisy prawa nową jednostkę gospodarczą i przenosi na nią składniki swojego majątku,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności.

§ 3. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli w sposób lekkomyślny doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności, w szczególności przez trwonienie części składowych majątku, zaciąganie zobowiązań lub zawieranie transakcji oczywiście sprzecznych z zasadami gospodarowania,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 302 [Faworyzowanie wierzycieli, łapownictwo]

§ 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, spłaca lub zabezpiecza tylko niektórych, czym działa na szkodę pozostałych,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Tej samej karze podlega wierzyciel, który w związku z określonym w § 2 postępowaniem przyjmuje korzyść za działanie na szkodę innych wierzycieli albo takiej korzyści żąda.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

WYŻSZA SZKOŁA
FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W WARSZAWIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

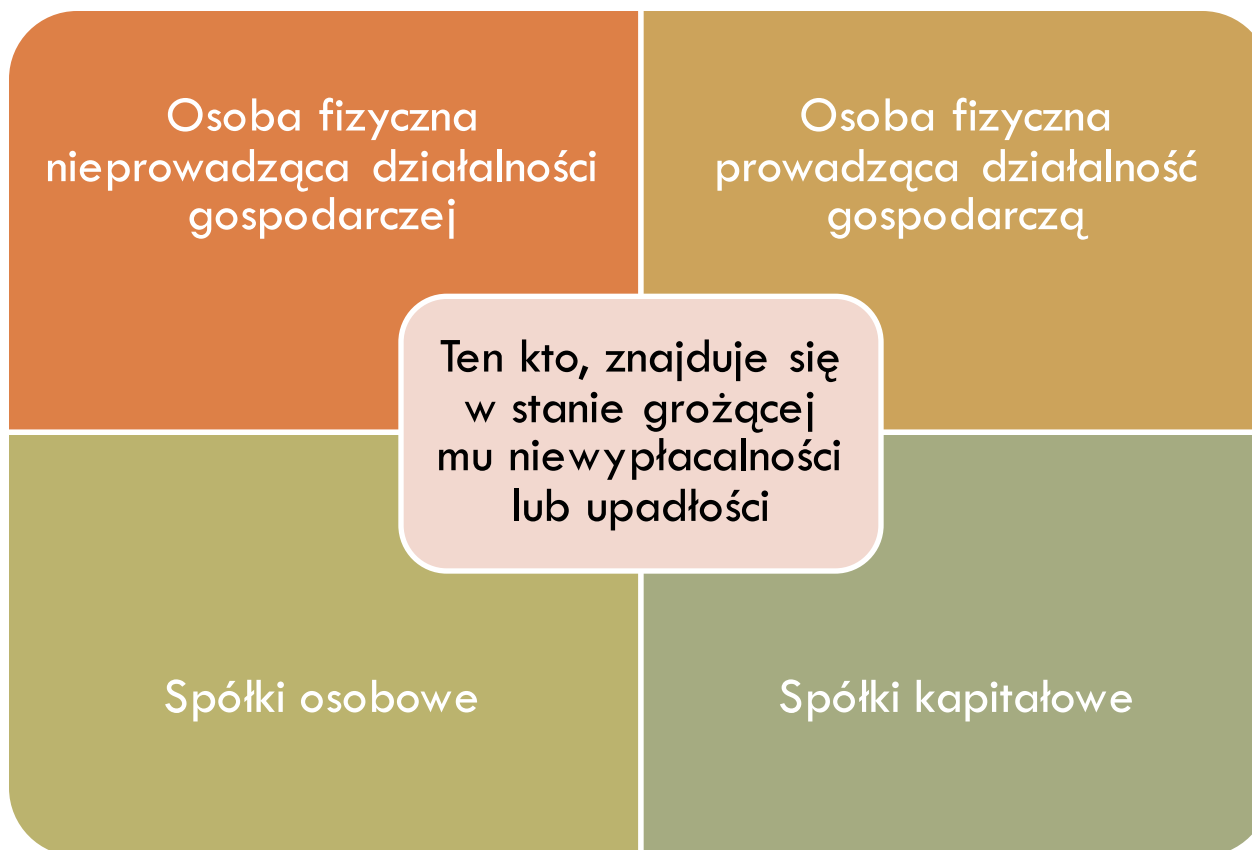

NIEWYPŁACALNOŚĆ I UPADŁOŚĆ W STOSUNKU DO OSOBY FIZYCZNEJ I PRAWNEJ

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

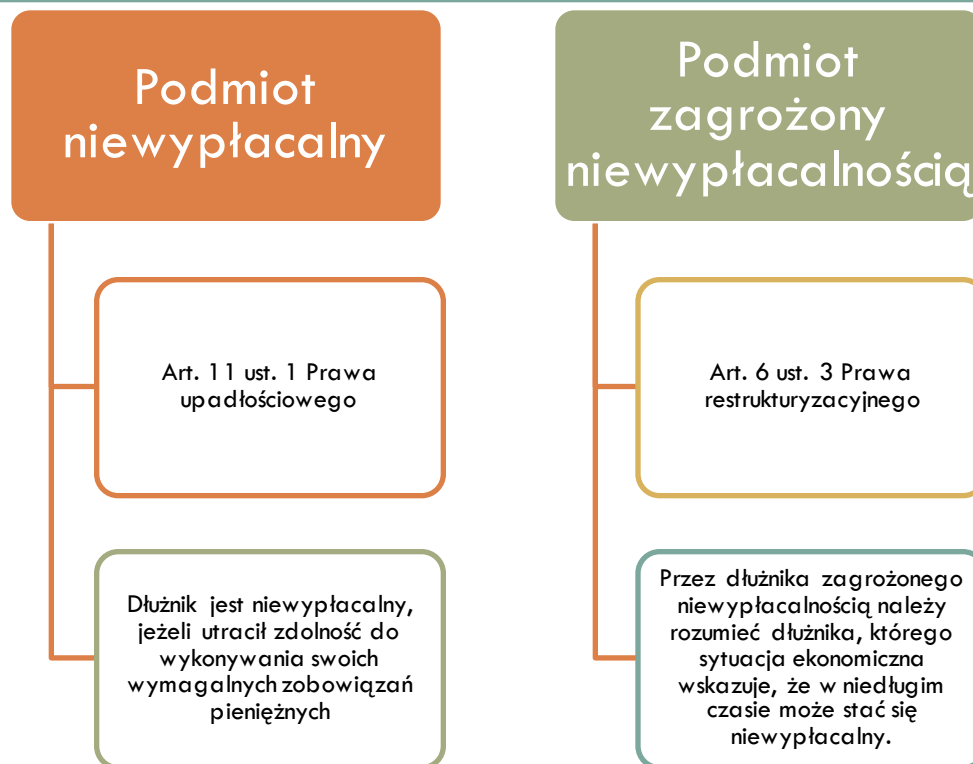
Podmiot przestępstw stypizowanych w art. 300 i 302 k.k.

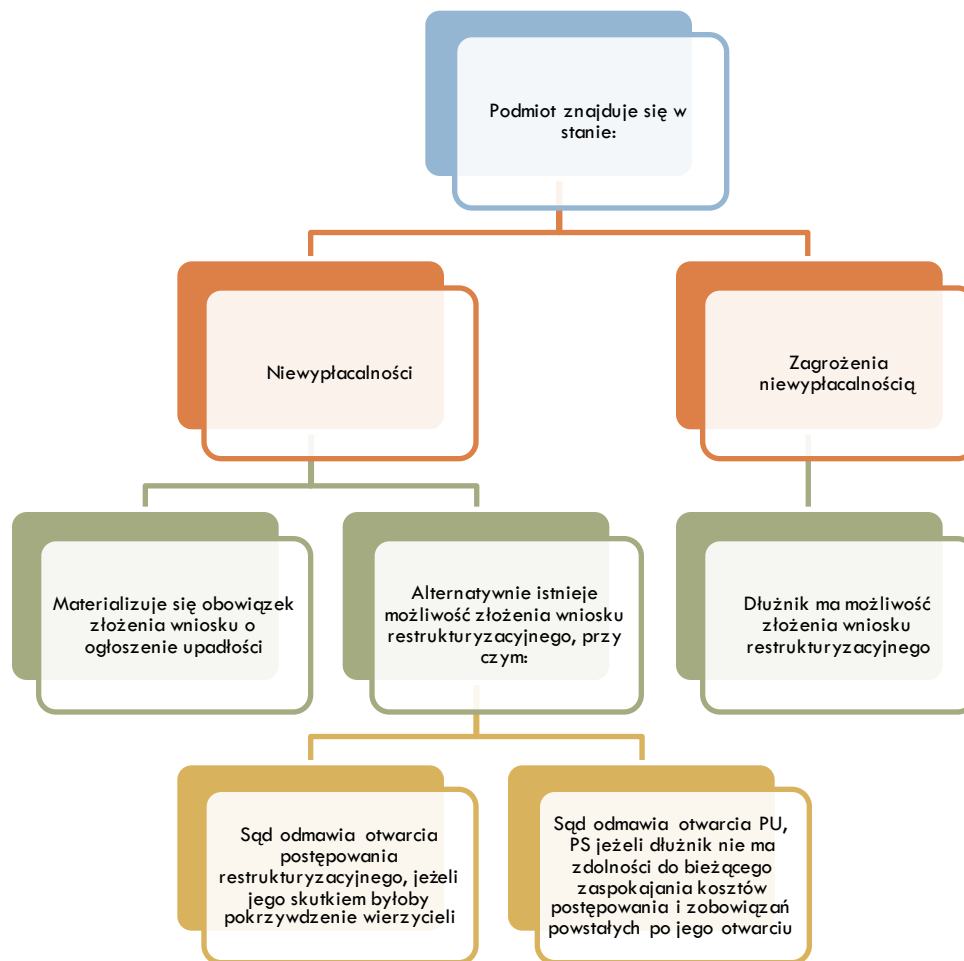
Definicje niewypłacalności i zagrożenia niewypłacalnością

Przepisy karne nie definiują pojęcia niewypłacalności i zagrożenia niewypłacalnością należy więc się odwołać do Prawa upadłościowego i Prawa restrukturyzacyjnego

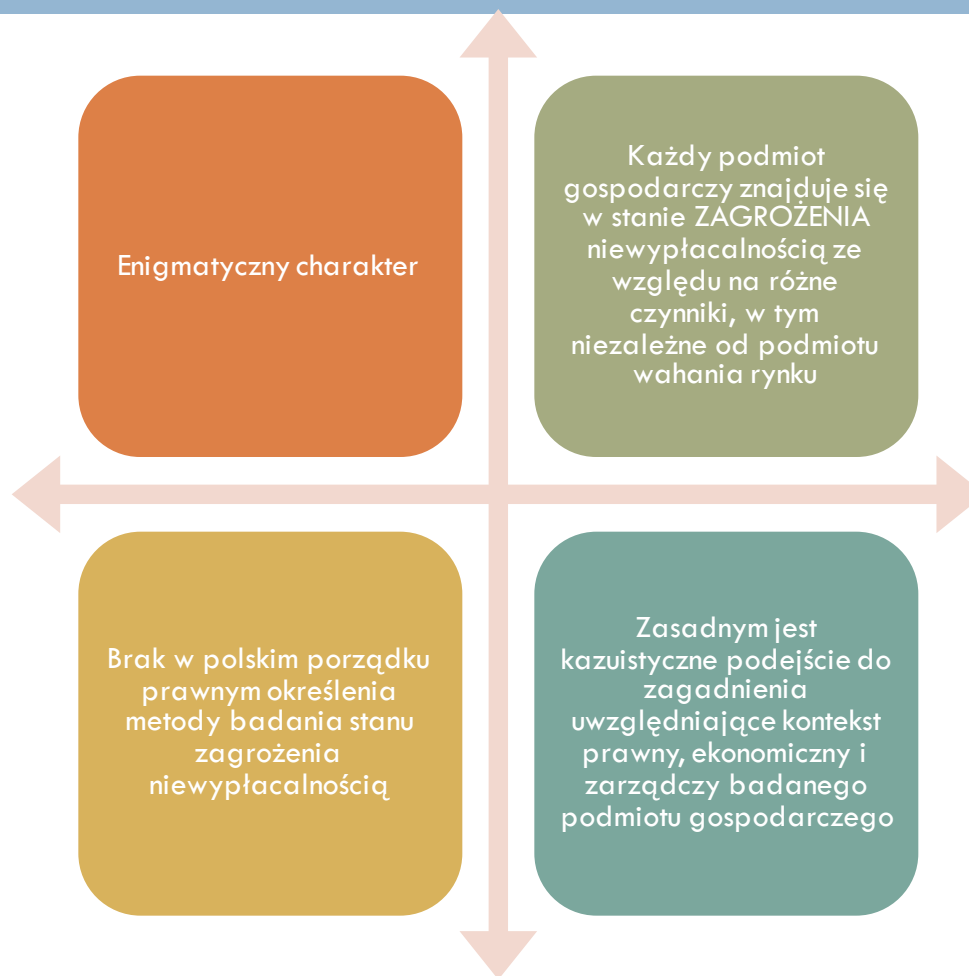

Konsekwencje materializacji stanu niewypłacalności albo stanu zagrożenia niewypłacalności

Wady definicji stanu zagrożenia niewypłacalnością

Metodyka badania stanu niewypłacalności i zagrożenia niewypłacalnością

Celem określenia, czy dany podmiot gospodarczy znajduje się w stanie zagrożenia niewypłacalnością lub upadłością należy ustalić stan ekonomiczno-finansowy podmiotu np. poprzez przeprowadzenie testów na przesłankę płynności lub majątkową, stosowanych w ustaleniu daty niewypłacalności podmiotu

Przesłanka płynnościowa

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną

Przesłanka majątkowa

Wyłącznie osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną

Siedmiostopniowa metodyka badania przestanki płynnościowej (1-3)

analiza struktury czasowej [opóźnienia w spłacie zobowiązań] zastanej na dzień istotny dla sprawy w zakresie nieopłaconych zobowiązań pieniężnych

analiza struktury zrealizowanych zapłat/spłat z tytułu zaciągniętych zobowiązań przez badaną spółkę, w podziale na poszczególne miesiące i grupy rodzajowe poszczególnych wierzytelności

analiza wystawionych przeciwko dłużnej spółce tytułów egzekucyjnych/wykonawczych

Siedmiostopniowa metodyka badania przestanki płynnościowej (4-7)

analiza singularnych postępowań egzekucyjnych, które umorzono ze względu na bezskuteczność egzekucji

analiza zawartych umów kredytowych na potwierdzenie zdolności kredytowej i obsługi wierzytelności finansowych w terminach ich wymagalności

analiza zabezpieczeń ustanowionych przymusowo na nieruchomościach dłużnej spółki

analiza ugód i porozumień z wierzycielami publiczno-prawnymi

Na podstawie dokumentów? Tak, ale...

Przesłanka majątkowa- kluczowe zmiany

Przesłanka majątkowa jako pomocnicza i subsydiarna

sąd może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli nie ma zagrożenia utraty przez dłużnika zdolności do wykonywania jego wymagalnych zobowiązań pieniężnych w niedługim czasie [art. 11 ust. 6 PU]

„W niedługim czasie”
– przestrzeń do indywidualizacji ocen.

„Może” –
fakultatywność, do uznaniowości Sądu.

Przydatność
w kontekście sytuacji spółek celowych.

Przesłanka majątkowa - domniemanie

domniemywa się, że zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, jeżeli zgodnie z bilansem jego zobowiązania, z wyłączeniem rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań wobec jednostek powiązanych, przekraczają wartość jego aktywów, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące (art. 11 ust. 5 PU).

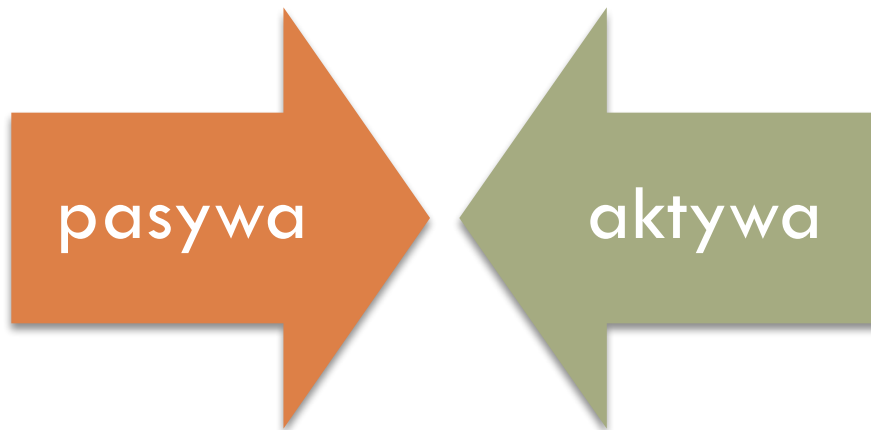

Normatywny wzór na domniemanie

aktywa wg bilansu –
zobowiązania wg bilansu +
rezerwy na zobowiązania +
zobowiązania wobec
jednostek powiązanych

Odpowiedzialność rzeczowa dłużnika w kontekście przesłanki majątkowej

Zobowiązania takie winny obniżyć wartość aktywów dłużnika w rachunku testowym, ale tylko w sytuacji, gdy wiadomo, że wierzyciel główny nie spłaca swoich zobowiązań lub z prawdopodobieństwem bliskim pewności można założyć, że w najbliższym czasie trwale przestanie je spłacać, a konsekwencją tego jest egzekucja prowadzona przez wierzyciela rzeczowego z zabezpieczonych składników majątku.

Które składniki majątku winny wchodzić do rachunku testowego?

Które składniki majątku winny wchodzić do rachunku testowego?

Każdą pozycję bilansową winno poddawać się uprzedniej ocenie w świetle jej wartości zbywczej oraz zdolności egzekucyjnej, a dopiero po pozytywnej weryfikacji w tym zakresie, kwalifikować do rachunku testowego.

Kluczowa rola biegłych sądowych

Warto skorzystać z dowodu w postaci opinii biegłego, ponieważ dokonuje on holistycznej analizy ekonomiczno-finansowo-zarządczej przedsiębiorstwa

Analiza struktury czasowej nieopłaconych zobowiązań dłużnej spółki

Analiza dokonanych spłat/zapłat za zobowiązania spółki w okresie sześciu miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszeniu upadłości

Analiza wystawionych przeciwko dłużnej spółce nakazów zapłaty

Udzielone dłużnej spółce kredyty bankowe- zdolność kredytowa spółki

Analiza wystawionych przeciwko dłużnej spółce tytułów egzekucyjnych/wykonawczych

Analiza zabezpieczeń ustanowionych przymusowo na nieruchomościach badanej spółki w przedpolu upadłości

Zdarzenia determinujące perspektywę dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa

Definicja stanu zagrożenia niewypłacalnością

Czy definicje stanu zagrożenia niewypłacalnością i upadłością z PU i PR należy rozszerzać na potrzeby przepisów art. 300 i 302 k.k.?

Definicja stanu zagrożenia niewypłacalnością

Królikowski: Znamię w postaci "groźby niewypłacalności lub upadłości" wskazuje jednak, iż w § 1 chodzi nie tylko o zachowania sprawcy związane z formalnie prowadzonym postępowaniem upadłościowym lub układowym, lecz nawet o zachowania niepozostające "w związku" z tymi postępowaniami. Wskazana okoliczność modalna odnosić się zatem do często występującej w obrocie gospodarczym sytuacji faktycznej w postaci zagrożenia bankrutwem."

Gadecki: „Pomiędzy stanem **zagrożenia niewypłacalnością**, czy zagrożenia upadłością, a stanem wymagającym złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości występuje jakościowa różnica. Pierwszy z wymienionych stanów poprzedza wystąpienie drugiego. Spółka wprawdzie znajduje się w stanie zagrożenia niewypłacalnością, a następnie w stanie uzasadniającym złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Jeżeli zatem sąd orzekający uznał (zasadnie bądź niezasadnie), że spółka znajdowała się w stanie nie wymagającym złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, nie przesądza to, że nie znajdowała się w stanie zagrożenia niewypłacalnością „

Jak wskazał SA we Wrocławiu w wyr. z 5.11.2008 r. ([II AKn 203/08](#), OSA we Wrocławiu 2009, Nr 3, poz. 140): "Pomiędzy stanem zagrożenia niewypłacalnością, czy zagrożenia upadłością, a stanem wymagającym złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości występuje jakościowa różnica. Pierwszy z wymienionych stanów poprzedza wystąpienie drugiego. Spółka wprawdzie znajduje się w stanie zagrożenia niewypłacalnością, a następnie w stanie uzasadniającym złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Jeżeli zatem sąd orzekający uznał (zasadnie bądź niezasadnie), że sp. H. znajdowała się w stanie nie wymagającym złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, nie przesądza to, że nie znajdowała się w stanie zagrożenia niewypłacalnością".

Ale czy tak należy to traktować w istocie?

Przedmiot ochrony przestępstw z art. 300-302 K.K.

Uczciwy i rzetelny obrót gospodarczy

Interes prywatny rozumiany jako interes każdego wierzyciela

Terminowe i rzetelne dochodzenie roszczeń

Strona podmiotowa przestępstwa z art. 300 K.K.

Może być
popętniony
wyłącznie
umyślnie

Z zamiarem
bezpośrednim

Albo z
zamiarem
ewentualnym

Strona podmiotowa przestępstwa z art. 301 K.K.

Art. 301 par. 1 i 2
K.K.

Można go popełnić
wyłącznie umyślnie

Z zamiarem bezpośrednim
albo ewentualnym

Art. 301 par. 3 K.K.

Można go popełnić
wyłącznie nieumyślnie

Z zamiarem bezpośrednim
albo ewentualnym

Strona podmiotowa przestępstwa z art. 302 K.K.

Może być
popęłniony
wyłącznie
umyślnie

Z zamiarem
bezpośrednim

Albo z
zamiarem
ewentualnym

Faworyzowanie wierzycieli- aspekty praktyczne

Stefański: „Sprawca powinien bowiem spłacać lub zabezpieczać **wierzycieli** (co najmniej dwóch) działając przy tym na szkodę **wierzycieli** (co najmniej dwóch). Odmienne poglądy wyraził m.in. J. Majewski (w: Zoll, Kodeks karny, t. 3, 2006). Pogląd powyższy nie spotkał się z akceptacją SN, który w wyr. z 27.11.2015 r. ([II KK 216/15](#), OSNKW 2016, Nr 2, poz. 13) dokonał pogłębionej analizy poglądów wyrażanych na tle wykładni art. 302 § 1 KK przyjął, że „znamiona czynu zabronionego określonego w art. 302 § 1 KK wyczerpuje także ten, kto w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, realizuje opisane w tym przepisie zachowania, czym działa na szkodę **choćaby jednego wierzyciela**”. Sąd Najwyższy swoje rozważania oparł na odejściu od wykładni ścisłe językowej (abstrahując od liczby mnogiej użytej w treści przepisu), kierując się wykładnią celowościową. Pogląd ten, aczkolwiek bardzo szczegółowo umotywowany, nie jest przekonujący.”

Królikowski: „Z wykładni gramatycznej i logicznej wynika, że sprawcą przestępstwa z art. 302 § 1 może być wyłącznie dłużnik co najmniej czterech wierzycieli. Rozważany przepis wskazuje bowiem na wierzycieli zaspokojonych oraz pokrzywdzonych w liczbie mnogiej. Tymczasem można sobie wyobrazić podobną równie karygodną sytuację, gdy spłacony został tylko jeden wierzyciel kosztem także tylko jednego (pozostałego). Z uwagi na powyższe, rozważany przepis należy jak najszybciej zmienić.”

Ilu wierzycieli trzeba faworyzować i ilu trzeba pokrzywdzić?

Zawłocki: „z wykładni gramatycznej i logicznej wynika, że sprawcą może być wyłącznie dłużnik co najmniej czterech wierzycieli, bowiem przepis wskazuje na wierzycieli zaspokojonych oraz pokrzywdzonych w liczbie mnogiej”

Marek: „[...] podmiotem przestępstwa może być dłużnik co najmniej trzech wierzycieli.”

Faworyzowanie wierzycieli- aspekty praktyczne

PARADOKS

Kiedy faworyzowanie
będzie przejawem
staranności działania
w świetle art. 302 k.k.?

Zbywanie majątku a niezaspokojenie roszczeń wierzycieli (art. 300 KK)

Czy Dłużnik może zbywać majątek
w stanie zagrożenia niewypłacalnością lub
niewypłacalności?

To zależy!
Niekiedy powinien

Zbywanie majątku a niezaspokojenie roszczeń wierzycieli (art. 300 KK)

Jak oceniać ekwiwalentność
czynności zbywania majątku?

Fakty i mity

Zbywanie majątku a niezaspokojenie roszczeń wierzycieli (art. 300 KK)

Czy wolno obciążać majątek dłużnika zagrożonego niewypłacalnością lub niewypłacalnego?

Niekiedy tak!

Zbywanie majątku a pozorne bankructwo (art. 301 KK)

„Tworzenie nowej jednostki gospodarczej”
a nabycie udziałów w istniejącej spółce

Czy przeniesienie majątku na
istniejącą, a nie
nowoutworzoną, spółkę
wypełnia znamiona art. 301
KK?

Faworyzowanie wierzycieli a próby przezwyciężenia kryzysu (art. 302 KK)

Czy dłużnik zagrożony niewypłacalnością
nie może dokonywać żadnych spłat
wierzycieli?

To zależy!

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

WYŻSZA SZKOŁA
FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W WARSZAWIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Dziękuję za uwagę!

www.kubiczekm.com
marcin.kubiczek@kubiczekm.com
tel. +48 32 308 0000

@KUBICZEKM_COM

KUBICZEK **MARCIN**

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego